

Pääsiäinen

yhteinen juhla

Uskomattomat ry

kevät 2009

SISÄLLYSLUETTELO

1. Materiaalin käyttäjälle	sivu 3
2. Mikä maallistunut pääsiäinen?	sivu 4
2.1 Miksi meillä juhlitaan pääsiäistä?	sivu 4
2.2 Pääsiäinen munankuoressa	sivu 5
3. Mitä vastaavaa toimintaa?	sivu 7
3.1 Anteeksipyytäminen, -antaminen ja -saaminen	sivu 7
3.2 Pääsiäisjuhlan päätteeksi vitsan koristelemine	sivu 9

1. Materiaalin käyttäjälle

Tämä materiaali on tarkoitettu avuksi kouluille ja päiväkodeille pääsiäisjuhlien suunnitteluun. Materiaali soveltuu kaikille yhteisen juhlaan, josta kukaan ei jää ulkopuolelle. Sitä voidaan myös käyttää suunniteltaessa pääsiäiskirkolle korvaavaa toimintaa.

Lukuun 2. **Mikä maallistunut pääsiäinen?** Tämä osio kertoo pääsiäisen vietosta maallistuneissa perheissä. Se sisältää lisäksi ajatuksia perinteistä ja tietoa pääsiäisen vietosta. Osia siitä voi hyvin käyttää sellaisenaan pienessä avauspuheessa ja lopussa on muutama kirja- ja linkkivinkki, joiden kautta pääsee helposti etsimään lisää tietoa pääsiäisestä.

Luku 3. **Mitä vastaavaa toimintaa?** Tähän materiaaliin on valittu teema *Anteeksianto uutena alkuna*. Maallistuneen pääsiäisen hengeksi voi sanoa tiivistyneen ajatuksen uudesta alusta, kevään ilosta ja hyvän toivottamisesta. Tässä osiossa annetaan vinkkejä siitä, kuinka käsitellä lasten ja/tai nuorten kanssa kyseisiä pääsiäisen teemaan liittyviä asioita. Opettaja voi muokata materiaalia ikäryhmää vastaavaksi ja/tai käyttää sitä vain osittain parhaaksi näkemällään tavalla. Näiden kysymysten käsittelyn laajuudella voi lisäksi hyvin hallita ajankäyttöä koska eri paikoissa tilaisuuksiin varatut ajat voivat olla hyvinkin eripituisia. Juhlan pohjan muodostaa keskustelun ympärille rakentuva eettisen pohdinnan osuus, joka on suunniteltu kristittyjen pääsiäisjumalanpalvelusta vastaavaksi toiminnaksi

2. Mikä maallistunut pääsiäinen?

2.1 Miksi meillä vietetään pääsiäistä?

Meillä vietetään pääsiäistä kevään juhlanä. Pääsiäisen nimi, ajankohta ja monet koristeisiin ja tapoihin liittyvät perinteet periytyvät suoraan suomalaisesta kristillisestä traditiosta. Se ei kuitenkaan tarkoita, että me kaikki nykysuomalaiset juhlimme kristittyä juhlaa tai ”epäaitoa” pääsiäistä. Jo vuosikymmeniä monille suomalaisille perheille pääsiäisen ydin on ollut kevät ja heräävä luonto – pajunkissat, koivun oksien hiirenkorville virkistäminen maljakoissa ja rairuoho; säilyttämisen arvoisena ja nautittavana pidetty lastenperinne – tipu, pupu ym. koristeiden askartelu, munien maalaaminen, virpovitsat ja virpominen, joiden tarkoitus on onnen toivottaminen tulevalle vuodelle herkkupalkkaa vastaan,; noidan tuomat tai kukon munimat suklaamunat sekä muu ruokaperinne: mämmi, pasha jne.

Tapoja on noudatettu joko täysin mieltimättä juhlalle sen erikoisempaa merkitystä tai sitten perusteltu sitä ”kevään ja uuden kasvun” juhlanä. Juutalais-kristillisestä näkökulmasta tämä voi vaikuttaa ”epäaidolta” tai ”sisällöttömältä” pääsiäiseltä. Perinnetieteellisestä näkökulmasta maallistunut pääsiäisenviettomme on kuitenkin täysin luonnollinen perinteen evoluutioon liittyvä ilmiö. Maallistuneet suomalaiset ovat jatkaneet niiden pääsiäistapojen noudattamista, jotka on ollut mahdollista sulauttaa omaan maailmankuvaan. Suomalainen maallistunut pääsiäinen, jota vietetään juutalaisten ja eri kristittyjen lahkosten pääsiäisen rinnalla, monilta osin samoin koristuksin ja perintein, on yhtäläillä osa tätä juhlaperinteiden kirjoa, luonnollinen ja arvokas osa suomalaista nykykansanperinnettä.

Juutalaiset aikanaan alkoivat juhlaa pääsiäistä keväällä – ajankohtana, jolloin lukemattomat kansat ennen ja nyt erilaisine uskontoineen ovat juhloneet samosten teosten ympärillä. He sulauttivat omat merkityksensä yleisinhimilliseen juhlamisen perinteeseen ja tämän tradition pohjalta kristityt taas kasvattivat omansa. Kevätpäiväntasauksen jälkeen valo voittaa pimeyden ja lämpö kylmyyden – symbolisesti elämä voittaa kuoleman. Talvivarosten kuluttamisen aika lähenee loppua – maantieteellisestä paikasta riippuen on aika ensimmäiselle hedelmäsadolle tai kylvölle. Runsaus tulee niukkuuden sijaan. Tätä ihmisillä kansallisuudesta, kulttuurista ja uskomuksista riippumatta on ollut tapana juhlaa.

Koska maallistunut pääsiäinen on tavoiltaan ja koristuksiltaan tuttu myös uskonnollisille suomalaisille ja toisaalta merkityksiltään yleisinhimillisiin ilmiöihin (kevät, luonnon herääminen, uusi alku, iloitseminen, leikki ja hyvän toivottaminen) keskittyvä, se on erinomainen lähtökohta yhteiselle pääsiäisen vietolle kouluissa ja päivähoitossa. Pääsiäisen maallistuneisiin puoliin keskittyminen ei sulje pois mahdollisuutta huomioida sitä, että osalle lapsista pääsiäinen on myös uskonnollinen juhla. Sen sijaan se mahdollistaa sen, että lähtökohtana ei ole yhden yhteisön pääsiäinen, josta jotkut joutuvat vähän sivuun, vaan *kaikkien suomalaisten pääsiäinen, jota voidaan viettää yhdessä*.

2.2 Pääsiäinen munankuoressa

Tuttuja maallistuneeseenkin pääsiäiseen kuuluvia elementtejä

- munat ja niiden maalaaminen
- suklaamunat, joita kukko tai pupu munii tai noita tuo
- virpomavitsat, virpominen pääsiäisnoidaksi pukeutuneena, virpomalorut
- pääsiäisnoidat kahvipannuineen, luutineen ja mustine kissoineen
- rairuoho, koivunoksat maljakossa, pajunkissat, narsissit
- pääsiäisateria, mämmi, pasha
- kevään ja elämän heräämisen ajatukset; valo, ilo, leikki ja kaiken hyvän toivottaminen
- wanhoista ja uudemmissa perinteistä lapsille kertominen: esim. trullit kyöpelinvuorineen; munia piilotteleva pääsiäispupu
- perheiden omat uudet ja vanhat pääsiäisperinteet: esim. koriste, joka aina nostetaan esiin; tietyt tarjoomukset pääsiäisateriaalla; tavat, joilla suklaamunat tulevat lapsille tarjolle

Ero ns. tapakristityn pääsiäiseen on hyvin pieni.

Miksi trulli virpoo?

Virpovat pikkunoidat ovat erinomainen esimerkki siitä, mitä perinteet tuppaavat tekemään kaiken aikaa – nimittäin sekoittumaan. Pajunvitsat ja virpominen liittyvät palmusunnuntaihin ja noitia taas on ennen vanhaan liikkunut viikkoa myöhemmin erityisesti Pohjanmaalla. Kristillinen ja pakanallinen perinne ovat lyöneet kättä ja muodostaneet omanlaisensa lastenperinteen. Paikasta riippuen virpojat kiertävät palmusunnuntaina tai lankalauantaina. Ennen palkkaa odotettiin pääsiäissunnuntaihin – nykyään kiireinen kaupunkilaisnoita vaatii

palkan heti virvottuaan. Naapureidensa kaikkinaisen aineellisen onnen taikakeinoin varastamaan pyrkinyt trulli, joista vielä 1950-luvulla sai lukea sanomalehdistäkin, on korvautunut täysin satuolennoksi mielletyllä pääsiäisnoidalla.

Miksi pääsiäinen on pääsiäinen?

Papisto kehitti paastosta pääsemiseen viittaavan uudissanan pääsiäinen jo ennen Agricolan aikaa. Hebrean sanat *pesah*, *pasah*, joista juutalaisten *passah* nimityksen lisäksi tulevat mm. aramean *pasha*, kreikan *paskha* ja ruotsin *påsk*, eivät täällä oikein passanneet juhlan nimeksi. Haluttiin ymmärrettävästi välttää sanoja, jotka muistuttavat vähemmän juhlovaa elementtiä. Nimi pääsiäinen on periytynyt myös maalliseen käyttöön eikä muun nimen käytölle ole ilmennyt laajempaa tarvetta.

Miten pääsiäinen on mahtanut päästä Suomeen?

Kristikunnan tärkeintä juhlaa markkinoitiin varmasti voimakkaasti suomalaisten käännyttämisen alusta asti. Juhlan juurtumista kansan keskuuteen on yhtä varmasti nopeuttanut se, että Suomessa pääsiäinen osuu aikaan, joka agraariajalla oli kaikkein niukinta. Lehmät vielä ummessa, talveksi teurastetut lihat loppu ja vesilintujen munia ei vielä ollut kerättäväksi. Tähän maaperään on kristillinen pääsiäinen paastoineen ollut helppo istuttaa.

Näin meillä – mites muilla?

Pääsiäinen osuu kevätpäiväntasauksen (21.3.) ja ensimmäisten hedelmäsatojen tai kevätkylvöjen väliselle ajalle. Kevätpäiväntasaus ja sitä seuraava valoisampi aika ovat hyvin yleisiä juhlan aiheita ympäri maailmaa. Sekaan on sopinut juutalais-kristillinen pääsiäinen vallan mainiosti ja niin sopii suomalainen täysin maallinenkin pääsiäinen.

Lähteet:

Kirjallisuutta

Juha Nirkko (toim.) 2000. Pääsiäispilke – Alkuvuoden juhlakappaleita. SKS.

Juha Nirkko (toim.) 1997. Pääsiäinen – Juhlatietoa, kuvia ja kertomuksia. SKS.

Urpo Vento (toim.) 1979. Juhlakirja – Suomalaiset merkkipäivät. Kalevalaseuran vuosikirja 59. SKS.

Pääsiäinen internetissä

Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran tietopaketti pääsiäisestä:

<http://www.finlit.fi/tietopalvelu/juhlat/paasiainen/>

YLE:N Elävä arkisto. Pääsiäisen monet kasvot:

<http://yle.fi/elavaarkisto/?s=s&g=5&ag=82&t=425>

Helsingin kaupunginmuseon Vuodenkierto tietopaketti:

<http://www.hel2.fi/kaumuseo/vuodenkierto/paasiainen/paasiainen.html>

3. Mitä vastaavaa toimintaa?

3.1 Anteeksi pyytäminen, -antaminen ja -saaminen

Aiheen käsittelyn voi aloittaa orientoivalla materiaalilla, hyvä olisi esimerkiksi Maija Vilkkumaan kappale ”Ei saa surettaa”. Pienimpien lasten voi antaa vaikkapa tanssia kappaleen tahdissa mutta kuitenkin kehottaa kuuntelemaan tarkasti laulun sanoja.

Vastaavasti hetken aluksi voi lukea jonkun aiheeseen johdattelun sadun.

Orientoivan aloituksen jälkeen aloitetaan opettajan johdolla keskustelemaan teemasta. Aluksi opettaja voi kysellä lapsilta tilanteista, joissa he ovat antaneet jotain anteeksi.

Minkälainen tilanne on ollut, kenelle on annettu anteeksi ja onko se ollut helppoa vai vaikeaa?

Onko jollekin toiselle helpompi antaa anteeksi kuin jollekin toiselle? Miksi?

Minkälainen asia on helppo antaa anteeksi, minkälaista asiaa on vaikea antaa anteeksi?

Onko joku ollut antamatta anteeksi jotain?

Tämän keskustelun jälkeen siirrytään keskustelemaan anteeksi pyytamisestä.

Minkälaisia asioita on pyydetty anteeksi?

Onko se tuntunut helpolta vai vaikealta?

Onko joutunut tilanteeseen, jossa aikuinen käskee pyytämään jotain anteeksi, mutta itse ei ymmärrä miksi?

Tuntuuko, että joskus olisi pitänyt pyytää anteeksi, mutta ei tullut sitä tehtyä kun kukaan ei käskenyt?

Helpottaako anteeksi pyytäminen oloa sen jälkeen kun on tullut tehdyksi jotain hölmöä?

Kolmantena keskustelun aiheena on anteeksisaaminen.

Miltä tuntuu saada anteeksi?

Onko tärkeää tietää voivansa saada anteeksi?

Mikä anteeksisaamisessa on tärkeää vai onko mikään?

Näiden toisiinsa limittyvien keskusteluiden jälkeen voidaan lapsien ikä- ja kehitystason huomioon ottaen keskustella edellä käsiteltyihin asioihin liittyvistä henkilökohtaisista tunteista. Melko itsestään selvästi esille nousevat varmasti positiiviset tunteet kuten helpotus, kiintymys, ilo, välittäminen yms. Tärkeää olisi huomioida myös muut esille tulevat tunteet. Viha, nolous, häpeä,

suuttumus, raivo, epäoikeudenmukaisuuden kokemus ovat esimerkkejä tunteista jotka monesti liittyvät aikaisemmin käsiteltyihin tilanteisiin. Näiden tunteiden käsittelyn kautta voidaan siirtyä puhumaan anteeksipyyttämisen, -saamisen ja –antamisen prosessin tärkeydestä.

Tärkeä keskustelun aihe on se, kuinka tällaisilla prosesseilla on elämää eteenpäin kuljettava voima. Tällaisten prosessien läpikäymisen jälkeen ei tarvitse kenenkään jäädä tuntemaan syyllisyyttä tapahtuneista asioista ja niiden murehtimisen sijaan voi keskittyä tulevaisuuteen ja ikään kuin uuteen alkuun.

Loppuyhteenvedoksi lapset/nuoret voivat erilaisilla vaihtoehtoisilla tavoilla koota käsiteltyjä asioita yhteen. Tämän tavan valinnassa opettaja voi jälleen huomioida oppilaiden ikä- ja kehitystason sekä käytettävissä olevan ajan.

Erilaisia vaihtoehtoja ovat esimerkiksi seuraavantyyppiset asiat.

1. Oppilaat keksivät pienissä ryhmissä tarinoita liittyen käsiteltyihin teemoihin.
2. Oppilaat voivat tehdä sarjakuvia yksinään tai ryhmissä käsitellyistä teemoista.
3. Opettaja voi näyttää oppilaille kuvia, joista oppilaat etsivät tilanteeseen liittyviä tunteita.
4. Oppilaat voivat itse piirtää kuvia, joihin sisältyy kyseisiä tilanteita.
5. Oppilaat valmistavat näytelmän kyseisistä teemoista.

Juhlan päätökseksi on ajateltu yksinkertainen ja isollakin joukolla helposti toteutettava askartelutehtävä ja loppuleikki. Pohdintaosuus saa jatkua luontevana keskusteluna, kun siirrytään askartelemaan virpomavitsoja – tähän materiaaliin on sisällytetty ohjeet hieman eksoottisemmalle tšekkiläiselle virpomavitsalle ja vinkkejä saa nopeasti aikaan jokaiselle perinteisen suomalaisen virpomavitsan. Kaikki saavat toivottaa toisilleen hyvää tulevalle vuodelle virpoen:

*Virvon varvon
tuoreeks terveeks
tulevaks vuueks
vitsa sulle
palkka mulle*

Ja ”palkaksi” osallistujat voivat vaihtaa vitsoja keskenään sen kanssa, jota kohti seisovat virpoessaan tai antavat lähimmälle virpojalle lämpimän halauksen tai kädenpuristuksen.

3.2 Pääsiäisjuhlan päätteeksi vitsan koristelemine

Pääsiäisvitsalla virpominen on eri kulttuureissa onnen toivottamista symboloivaa ja sopii hyvin myös uskonottomien pääsiäisjuhlan päätteeksi. Lisäksi tutustutaan erilaisiin vitsoihin ja harjoitellaan sorminäppäryyttä. Vitsan ulkomuodon ja koristelutavan voi valita tekijän iän, kyvyn ja innostuksen mukaan.

Esikouluikäisille sekä ekaluokkalaisille voi ehdottaa perinteistä oksan koristelua kreppipaperilla, silkkipaperilla tai höyhenillä mielikuvituksen ja tarvikkeiden mukaan.

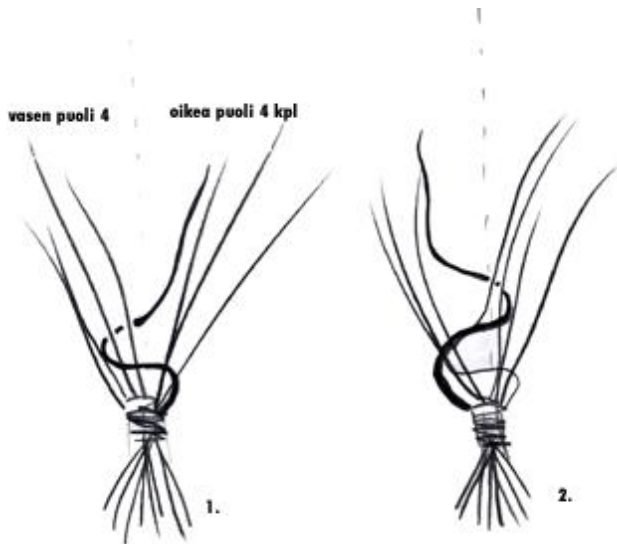
Innostuneille alakoulun oppilaille voi ehdottaa Euroopan itäisissä kulttuureissa käytettyä neljästä pajunoksasta sidottua pääsiäisvitsaa

1. 4 kpl ohuita, tuoreita taipuisia pajunoksia järjestetään käteen niin, että kaksi oksaa on vasemmalla ja kaksi oikealla puolella.
2. Oksat sidotaan yhteen joko yhdellä kapealla oksalla tai narulla, siten muodostuu vitsan pidike.
3. Solmiminen etenee siten, että reunimmaisesta oksan oikealta puolelta viedään oksa vasemmalla puolella olevien oksien välistä ja palautetaan se oikealle puolelle.
4. Seuraavaksi viedään vasemmalla oleva reunimmainen oksa kahden oikealla olevan oksan välistä ja palautetaan se vasemmalle puolelle.
5. Työ päätellään sitomalla kaikki oksat yhteen ja koristellaan nauhoilla tai kreppipaperilla.

Yläkoulun oppilaille voi suositella kahdeksasta oksasta sidottua pääsiäisvitsaa.

- 1 8 kpl ohuita, tuoreita taipuisia pajunoksia järjestetään käteen niin, että neljä niistä on vasemmalla ja neljä oikealla puolella.
- 2 Oksat sidotaan yhteen joko yhdellä kapealla oksalla tai narulla niin, että muodostuu vitsan pidike.
- 3 Solmiminen etenee siten, että reunimmaisesta oksan oikealta puolelta viedään vasemmalla puolella olevien oksien puolesta välistä ja palautetaan oikealle puolelle.

- 4 Seuraavaksi viedään vasemmalla oleva reunimmainen oksa neljän oikealla olevan oksan puolesta välistä ja palautetaan vasemmalle puolelle.
- 5 Työ päätellään sitomalla oksalla tai narulla kaikki yhteen ja koristellaan nauhoilla tai kreppipaperilla.

Riihimäen Uskomattomat ry – ET-lasten vanhempainyhdistys

Riikka Kiuru, folkloristi

Jana Vyborna-Turunen, TaM, FM

Veera Puhakka, kotiäiti

Veera Kannosto-Puhakka, erityisluokanopettaja

yhteystiedot: veera.puhakka@luukku.com